

Regeringskansliet
Justitiedepartementet**Remissvar – promemoria Kompletterande förslag inför ett tillträde till Budapestkonventionen (komplement till betänkandet Europarådets konvention om it-relaterad brottslighet, SOU 2013:39)**

Åklagarmyndigheten har den 19 september 2013 lämnat synpunkter på huvudutredningen, Europarådets konvention om it-relaterad brottslighet, SOU 2013:39.

Den nu aktuella promemorian lämnar förslag på ändringar som bedöms nödvändiga i lagen (2017:1000) om en europeisk utredningsorder.

Åklagarmyndigheten tillstyrker förslagen men vill lämna följande synpunkter.

Avsnitt 3.1.2 och 3.1.3 Utfärdande i Sverige av en utredningsorder för ett föreläggande om bevarande och Erkännande och verkställighet i Sverige av en utredningsorder för ett föreläggande om bevarande

I betänkandet SOU 2013:39 föreslås att ett *föreläggande om bevarande* (inhemska utredningar) inte får överstiga 90 dagar. Om det finns särskilda skäl får bevarandet förlängas med 30 dagar (förslag till 27 kap. 16 § rättegångsbalken). I det nu aktuella, kompletterande, förslaget föreslås att ett föreläggande om bevarande när det är fråga om en *europeisk utredningsorder* (inkommande och utgående) kan förlängas med 90 dagar. Detta leder till att olika tider gäller för hur länge uppgifter kan bevaras efter ett föreläggande om bevarande; för inhemska utredningar och vid internationell rättslig hjälp får uppgifter bevaras längst 90 + 30 dagar och för europeisk utredningsorder 90 + 90 dagar.

Det är enligt Åklagarmyndighetens uppfattning bra att uppgifterna, om behov finns, kan bevaras i 180 dagar, men samma tidsfrist bör gälla inhemska

utredningar och ansökan om internationell rättslig hjälp. Skälen till det är att det kan finnas behov av att i en inhemsk utredning invänta uppgifter från utlandet (till exempel med anledning av en utfärdad europeisk utredningsorder) innan man fattar beslut om beslag, husrannsakan eller hemlig avlyssning av kommunikation/hemlig övervakning av kommunikation i den svenska förundersökningen. Med en kortare tidsfrist finns en risk för att uppgifterna i Sverige inte längre finns bevarade.

Tidsfristen bör därför således ändras till 90 + 90 dagar i förslaget till 27 kap. 16 § rättegångsbalken. Det är då inte nödvändigt med en specialreglering i lagen om en utredningsorder.

Övrigt

Införande av en ny form av tvångsmedel

Sedan huvudutredningen, SOU 2013:39, gav sitt förslag, har EU påbörjat ett arbete som avser e-evidence och som, om det antas, kommer att ha stor påverkan på den typ av bevisning som nu är aktuell. Av den anledningen bör det övervägas om det inte redan nu bör införas ett nytt tvångsmedel i form av ”utlämnandeorder”. Att använda tvångsmedlen beslag och husrannsakan är en något konstruerad användning av dessa tvångsmedel. Behovet av att modernisera reglerna avseende säkrande av elektronisk information och ett förslag på hur detta skulle kunna ske har behandlats i bl.a. SOU 2017:100 Beslag och husrannsakan – ett regelverk för dagens behov.

Straff för den som inte följer ett föreläggande enligt 27 kap. 16 § rättegångsbalken

Brottsbalken 17 kap. 13 § innebär straffansvar för den som överträder ”annat dylikt av myndighet meddelat förbud”. Skyldigheten att bevara är emellertid inget förbud. Huvudutredningen resonerar kring att det även kan anses innefatta ett förbud mot att radera men är tydlig med att det kan finnas fall där straff inte kan dömas ut. Sedan huvudutredningen gav sitt förslag har Högsta domstolen i flera fall uttalat sig om legalitetsprincipen och obestämdhetsförbudet (se t ex. NJA 2016 s. 3 och NJA 2016 s. 1093). Högsta domstolen har klart uttryckt att en restriktivitet måste iakttas med extensiva tolkningar av olika lagregler. Redan i Åklagarmyndighetens remissyttrande 2013 påtalades att det är osäkert om 17 kap. 13 § brottsbalken kan användas. Med hänsyn till Högsta domstolens uttalanden är detta än mer oklart.

Husrannsakan/undersökning på distans

Som Åklagarmyndigheten framhöll i sitt remissyttrande 2013 var det, och är alltså, osäkert om det enligt svensk rätt är tillåtet att inom ramen för en husrannsakan i en lokal, vid vilken en dator i lokalen undersöks, bereda sig tillgång till information i andra datorer eller på annan plats (s.k. husrannsakan/undersökning på distans). Utredningen menade att åklagare eller annan undersökningsledare skyndsamt kan fatta ett beslut om husrannsakan av platsen för det andra datorsystemet och se till att det verkställs med hjälp av polis där. Åklagarmyndigheten bemötte detta i remissyttrandet men det finns skäl att på nytt understryka att den i utredningen förordade lösningen torde kunna föranleda svåröverstigligen praktiska hinder. Sedan yttrandet skrevs har de tekniska lösningarna utvecklats och it-landskapet förändrats. I dag lagras mycket information i det s.k. molnet och det är inte sällan svårt att veta var viss information fysiskt lagras, även om det är på svenskt territorium. Frågan om undersökning på distans hanterades dessutom i Beslagsutredningen (SOU 2017:100) där det föreslogs en reglering av detta i rättegångsbalken. Förslaget har ännu inte lett till lagstiftning.

På grund av nämnda osäkerhet är gällande rekommendationer inom myndigheten att beslut om husrannsakan på distans inte ska fattas av åklagare. Rekommendationen är istället att tillstånd till sådana beslut bör begäras hos domstol. En husrannsakan på detta sätt kan därför i praktiken inte genomföras skyndsamt. För att möta konventionens krav behövs ett klargörande att en undersökning på distans är tillåten enligt befintliga regler eller en lagändring som möjliggör förfarandet med husrannsakan/undersökning på distans.

Detta yttrande har beslutats av riksåklagaren Petra Lundh efter föredragning av kammaråklagaren Ewamari Häggkvist. I den slutliga handläggningen av ärendet har också rättschefen Marie-Louise Ollén, enhetschefen Per Hedvall och kammaråklagaren Johan Lengholm deltagit.

Petra Lundh

Ewamari Häggkvist

Kopia till

Kommunikationsavdelningen

Rättsavdelningen

Biblioteket

Lotta Myrén, chefssekreterare

.....